

Bruselis, 2018 04 23
COM(2018) 214 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR
EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI**

Pareiškėjų apsaugos stiprinimas ES lygmeniu

1. Įvadas

Naujausi per pastaruosius metus ir mėnesius kilę dideli skandalai, pradedant „LuxLeaks“, baigiant Panamos ir „Paradise“ dokumentais, „Dieselgate“ arba „Cambridge Analytica“, atkreipė mūsų dėmesį į tai, kaip viešojo ir privačiojo sektorių organizacijų ar įmonių viduje daromi pažeidimai gali smarkiai pakenkti viešajam interesui. Daugeliu atvejų šie skandalai ir aplinkai, visuomenės sveikatai ir saugumui, taip pat nacionaliniams ar ES viešiesiems finansams padaryta žala išaiškėjo dėl to, kad žmonės, susidūrę su pažeidimais savo darbe, apie juos pranešė. Šie pranešėjai dažnai rizikuoja prarasti savo karjeros galimybes ir pajamų šaltinį, o tam tikrais atvejais sulaukia rimtų ir ilgalaikių finansinių, su reputacija ir sveikata susijusių ir asmeninių pasekmių. Apie pažeidimus pranešančių asmenų apsaugos užtikrinimas yra viena pagrindinių sąlygų, būtinų siekiant užkirsti kelią pažeidimams ir ginti viešąjį interesą.

Pranešėjai taip pat yra vienas esminių tiriamosios žurnalistikos šaltinių. Pranešėjai dažnai kreipiasi į žurnalistus tais atvejais, kai į jų susirūpinimą dėl pažeidimo nekreipiama dėmesio ir vienintelė jiems liekanti galimybė yra veikti viešai. Norint užtikrinti tiriamosios žurnalistikos, kaip demokratinės visuomenės sergėtojos, vaidmenį, reikia ne tik apsaugoti jos šaltinių konfidencialumą, bet ir apsaugoti pranešėjus nuo keršto, jei būtų atskleista jų tapatybė.

Atsižvelgdama į minėtas aplinkybes Komisija nustato politinę sistemą, kad stiprintų pranešėjų apsaugą ES lygmeniu, ir siūlo priimti direktyvą dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės aktų pažeidimus, apsaugos¹. Šiuo tikslu ji remiasi Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, susijusia su teise į žodžio laisvę, ir 2014 m. Europos Tarybos rekomendacija dėl pranešėjų apsaugos², kurioje įtvirtinti principai, kuriais valstybės gali vadovautis nustatydamos arba peržiūradamos taisyklės, taikomas pranešėjams, kurie praneša arba atskleidžia informaciją apie viešajam interesui kylančias grėsmes arba žalą³. Šie principai apima esminius veiksmingų ir suderintų taisyklių, kuriomis apsaugomi sąžiningi pranešėjai, komponentus, kartu šiose taisyklėse numatytos apsaugos ir teisių gynimo priemonės, kuriomis gali pasinaudoti nuo neteisingų arba melagingų pranešimų nukentėję asmenys⁴.

Kai kuriuos iš šių standartų pastaraisiais metais perėmė nemažai ES valstybių narių. Kai kuriose valstybėse narėse galioja visapusiški teisės aktai⁵. Kitose valstybėse narėse siūloma tik sektorinė apsauga, pvz., kovos su korupcija srityje arba tik viešajame sektoriuje. Kai kuriose valstybėse narėse svarstoma galimybė priimti naujus teisės aktus, kuriais būtų nustatoma arba stiprinama pranešėjų apsauga.

¹ COM(2018) 218.

² https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c5ea5.

³ Taip pat žr. PACE rezoliuciją 2170 (2017 m.) „Promoting integrity in governance to tackle political corruption“ (liet. Valdymo sąžiningumo skatinimas siekiant kovoti su politine korupcija) (<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23930&lang=en>) ir Rezoliuciją 2060 (2015 m.) „Improving the protection of whistle-blowers“ (liet. Pranešėjų apsaugos gerinimas) (<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21931&lang=en>).

⁴ Pranešėjų apsaugos standartai išsamiau išdėstyti tarptautiniuose dokumentuose, pvz., 2004 m. Jungtinių Tautų konvencijoje prieš korupciją, prie kurios yra prisijungusi ES ir visos jos valstybės narės, ir 1999 m. Europos Tarybos civilinės ir baudžiamosios teisės konvencijoje dėl korupcijos.

⁵ Airija, Italija, Jungtinė Karalystė, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Prancūzija, Slovakija, Švedija ir Vengrija.

Pranešėjų apsaugos aspektai jau nustatyti konkrečiuose ES dokumentuose, taikomuose tokiose srityse kaip finansinės paslaugos, transporto sauga ir aplinkos apsauga, kuriose buvo būtina skubiai užtikrinti tinkamą Sąjungos teisės aktų įgyvendinimą. Komerčių paslapčių direktyvoje⁶ užtikrinama pranešėjų, kurie atskleidžia komercinę paslaptį viešojo intereso labui, apsauga atleidžiant juos nuo atsakomybės.

Apskritai šiuo metu ES prieinama pranešėjų apsauga valstybėse narėse yra fragmentuota, o įvairiose politikos srityse – nevienoda. Iš pranešėjų atskleistų naujausių skandalų, turinčių tarpvalstybinį poveikį, matyti, kaip nepakankama apsauga vienoje šalyje gali padaryti neigiamą poveikį ES politikos veikimui ne tik joje, bet ir išplisti į kitas šalis ir apskritai visą ES.

Remiantis 2017 m. specialiąja „Eurobarometro“ apklausa dėl korupcijos⁷, apytiksliai vienas iš trijų visų europiečių (29 proc.) mano, kad žmonės nepraneša apie korupcijos atvejus, nes apie ją pranešantieji nėra apsaugomi. Per 2017 m. Komisijos surengtas viešas konsultacijas⁸ teisinių ir finansinių pasekmių baimė nurodyta kaip dažniausiai minima priežastis, dėl kurios darbuotojai nepraneša apie pažeidimus.

Keršto baimė dažnai yra pagrįsta. 2016 m. atliktoje apklausoje „Global Business Ethics Survey“⁹, kurioje dalyvavo daugiau nei 10 000 privačiojo, viešojo ir ne pelno sektorių darbuotojų iš 13 šalių, parodė, kad 33 proc. darbuotojų yra stebėję netinkamą elgesį; 59 proc. apie jį pranešė, o 36 proc. sulaukė keršto.

Menkas pasitikėjimas pranešimo apie pažeidimus nauda matyti iš specialiosios „Eurobarometro 470“ apklausos išvadų: dvi dažniausiai nurodomos nepranešimo apie korupciją priežastys: i) apskritai sunku ką nors įrodyti (45 proc.) ir ii) tai, kad net jeigu būtų įrodymų, atsakingi asmenys nebūtų nubausti (32 proc.).

Be to, potencialūs pranešėjai, kurie tampa neteisėtos veiklos liudytojais ir jaučiasi saugiai, kad galėtų pranešti apie tokią veiklą, to gali ir nepadaryti, nes nežino, kur ir kaip kreiptis. 49 proc. 2017 m. specialiosios „Eurobarometro“ apklausos dėl korupcijos respondentų nežino, kam pranešti apie korupcijos atvejį, jei apie jį sužinotų arba taptų korupcijos liudytojais. Tik 15 proc. visų Komisijos konsultacijose dalyvavusių respondentų žinojo apie galiojančias taisykles, kuriomis reglamentuojama jų šalyje galiojanti pranešėjų apsauga.

Socialiniai ir kultūriniai veiksniai, visų pirma giliai įsišaknijęs neigiamas požiūris į pranešėjus, taip pat lemia mažesnę pranešimų apie pažeidimus lygį¹⁰. Baimė dėl blogos reputacijos buvo trečia svarbiausia per Komisijos viešas konsultacijas nurodyta priežastis, dėl kurios darbuotojai nepranešė apie pažeidimus.

⁶ 2016 m. birželio 8 d. Direktyva (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo, OL L 157, p. 1.

⁷ https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2176_88_2_470_ENG.

⁸ http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54254.

⁹ ECI (2016), *Global Business Ethic Survey, Measuring Risk and Promoting Workplace Integrity* http://www.boeingssuppliers.com/2016_Global_Ethics_Survey_Report.pdf. Apklausa „Global Business Ethic Survey“ finansuoja įmonės.

¹⁰ *Transparency International (2013), Whistleblowing in Europe: Legal protections for whistleblowers in the EU.*

ES institucijos ir daugelis suinteresuotųjų subjektų ragino ES lygmeniu užtikrinti didesnę pranešėjų apsaugą. 2017 m. sausio ir spalio mėn. Europos Parlamentas¹¹ paragino Komisiją iki 2017 m. pabaigos pateikti horizontalųjį pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto siekiant ES garantuoti pranešėjų, kurie veikia viešajame ir privačiajame sektoriuose ir nacionalinėse bei ES institucijose, aukšto lygio apsaugą. Taryba savo 2016 m. spalio 11 d. išvadose dėl mokesčių skaidrumo¹² paragino Komisiją išnagrinėti galimybę ateityje imtis veiksmų ES lygmeniu. Pilietinės visuomenės organizacijos ir profesinės sąjungos nuolat ragino priimti ES lygmens teisės aktą, kuriuo būtų užtikrinama viešojo intereso labai veikiančių pranešėjų apsauga¹³.

2. ES lygmens pranešėjų apsaugos pridėtinė vertė

Laikydamosi pirmininko J.-C. Junckerio įsipareigojimo, nurodyto ketinimų rašte, papildančiame jo 2016 m. pranešimą apie Sąjungos padėtį¹⁴, Komisija įvertino galimybę imtis tolesnių veiksmų siekiant stiprinti pranešėjų apsaugą ES lygmeniu.

ES teisės vykdymo užtikrinimo stiprinimas ir žodžio laisvės apsauga

Iš Komisijos vertinimo matyti, kad dėl dabartinių trūkumų ir nevienodo pranešėjų apsaugos pobūdžio nepakankamai užtikrinamas ES taisyklių vykdymas. Srityse, kuriose Sąjungos teisės aktų pažeidimus dažnai sudėtinga atskleisti, pranešėjai gali atlikti esminį vaidmenį. Jei būtų užtikrinta, kad pranešėjai jaustųsi saugūs teikdami pranešimus, Sąjungos teisės aktų pažeidimų, kurie priešingu atveju gali sukelti didelę žalą viešajam interesui, atskleidimas, tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas už juos gali tapti veiksmingas.

Galiojančios ES taisyklės, kuriomis reglamentuojama pranešėjų apsauga, buvo sukurtos kaip atsakas į po skandalų susidariusią padėtį ir siekiant reaguoti į naujus vykdymo užtikrinimo trūkumus konkrečiuose sektoriuose. Pavyzdžiui, po finansų krizės, kuri atskleidė didelius ES taisyklių vykdymo užtikrinimo trūkumus, ES ėmėsi saugoti apie pažeidimus finansinių paslaugų srityje pranešančius asmenis¹⁵. Iš Komisijos vertinimo matyti, kad dabar pats laikas imtis aktyvių veiksmų ir panaudoti pranešėjų apsaugą kaip sisteminių Sąjungos teisės vykdymo užtikrinimo elementą ne tik tose srityse, kuriose jau padaryta didelė žala viešajam interesui, bet ir siekiant prevencinių tikslų.

Pranešėjų apsaugos stiprinimu vykdomas Komisijos įsipareigojimas daugiau dėmesio skirti vykdymo užtikrinimui siekiant bendro intereso, kaip nustatyta 2016 m. Komunikate „ES teisė.

¹¹ Atitinkamai 2017 m. spalio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl teisėtų informatorių, veikiančių viešojo intereso labui, kai atskleidžia konfidencialią bendrovių ir viešojo sektoriaus institucijų informaciją, apsaugos priemonių (2016/2224(INI)) ir 2017 m. sausio 20 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl informatorių vaidmens saugant ES finansinius interesus (2016/2055(INI)).

¹² <http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/10/11/ecofin-conclusions-tax-transparency/>.

¹³ Pavyzdžiui, „Transparency International“, Europos viešųjų paslaugų profesinių sąjungų federacija ir Europos žurnalistų federacija. „Eurocadres“ peticiją pasirašė daugiau nei 81 000 asmenų ir jai pritarė daugiau nei 80 susijusių organizacijų <https://act.wemove.eu/campaigns/whistleblowers>.

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/state-union-2016_lt. Šis įsipareigojimas buvo patvirtintas 2017 ir 2018 m. Komisijos darbo programose https://ec.europa.eu/info/test-strategy/strategy-documents_en, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/cwp_2018_en.pdf.

¹⁵ 2010 m. gruodžio 8 d. Komunikatas „Sankcijų taikymo režimų finansinių paslaugų sektoriuje griežtinimas“, KOM(2010) 716 galutinis.

Geresnis taikymas – geresni rezultatai¹⁶. Geresnė pranešėjų apsauga gali būti naudinga kasdieniam europiečių gyvenimui ir gerovei, nes padėtų užkirsti kelią dideliame pavojui viešajam interesui, kuris taip pat gali išplisti į kitas šalis. Be to, Komisijos konsultacijos parodė labai tvirtą paramą teisiškai privalomiems Sąjungos teisės aktuose nustatytiems minimaliems standartams, susijusiems su pranešėjų apsauga, visų pirma kovos su sukčiavimu, korupcija, mokesčių slėpimu ir vengimu, aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos ir saugos srityse.

Be to, tvirta pranešėjų apsauga ES lygmeniu padeda apsaugoti teisę į saviraiškos laisvę ir žiniasklaidos laisvę, kaip nustatyta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnyje. Ja įgyvendinami Komisijos išsipareigojimai, prisiimti po 2016 m. lapkričio mėn. surengto antrojo metinio kolokviumo žmogaus teisių klausimais „Žiniasklaidos pliuralizmas ir demokratija“¹⁷. Pranešėjai bus labiau linkę kalbėti su tyrimus atliekančiais žurnalistais, jei bus apsaugoti nuo keršto ir jei jiems bus suteiktas teisinis tikrumas, į kurią atsižvelgdami jie galės priimti pagrįstą sprendimą, nes žinos visas savo teises ir pareigas.

Geresnė ES finansinių interesų apsauga

Jei būtų užtikrinta didesnė, palyginti su dabartine, ES institucijų darbuotojų, pranešančių apie pažeidimus, apsauga, būtų galima lengviau atskleisti sukčiavimo, korupcijos, aplaidumo ir kitos neteisėtos veiklos, darančios poveikį ES finansiniams interesams, atvejus, užkirsti jiems kelią ir nuo jų atgrasyti ir taip sustiprinti atitinkamą vykdymo užtikrinimo sistemą. Ši sistema dabar yra pagrįsta nacionalinių institucijų ir Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) darbu. Ateityje šiam darbui naują postūmį suteiks Europos prokuratūra, ji vykdys ES biudžetui poveikį darančių nusikaltimų tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą.

Kalbant apie ES institucijas ir įstaigas, ES personalo atžvilgiu pranešėjų apsauga užtikrinama pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatus ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygas. Nuo 2004 m. Tarybos reglamentu (EB, Euratomas) Nr. 723/2004¹⁸ Tarnybos nuostatai iš dalies pakeisti, *inter alia*, siekiant nustatyti pranešimo apie bet kokį sukčiavimą, korupciją arba didelį pažeidimą procedūras ir suteikti ES darbuotojams, pranešantiems apie pažeidimus, apsaugą nuo neigiamų pasekmių.

Pagalba kuriant sąžiningą ir gerai veikiančią vidaus rinką

Patikima pranešėjų apsauga prie bendrosios rinkos veikimo gali prisidėti įvairiais būdais.

Pranešėjai gali padėti spręsti nepakankamo nacionalinių valdžios institucijų ir viešųjų paslaugų įmonių atliekamo viešųjų pirkimų taisyklių vykdymo užtikrinimo problemą¹⁹. Dėl šios priežasties gali padidėti viešojo ir privačiojo sektorių organizacinis vientisumas ir

¹⁶ 2017/C 18/02.

¹⁷ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf.

¹⁸ 2004 m. kovo 22 d. Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 723/2004, iš dalies keičiantis Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatus ir kitų Europos Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygas, OL L 124, 2004 4 27, p. 1 (žr. 22a, 22b ir 22c straipsnius).

¹⁹ 2017 m. Komisijos užsakymu atliktame tyrime apskaičiuota, kad kasmet visoje ES dėl netinkamos pranešėjų apsaugos prarandama potenciali 5,8–9,6 mlrd. EUR nauda, *Milieu (2017), Estimating the economic benefits of whistleblower protection in public procurement* (liet. Pranešėjų apsaugos viešųjų pirkimų srityje ekonominės naudos vertinimas) (<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8d5955bd-9378-11e7-b92d-01aa75ed71a1/language-en>).

atskaitomybė, be to, tai gali padėti užkirsti kelią korupcijai ir kitiems pažeidimams bei juos atskleisti. Visų pirma dėl neatskleistų korupcijos atvejų mažėja pajamos ir biudžetai, o tai lemia neveiksmingą viešųjų paslaugų teikimą, iškraipo viešąsias investicijas ir stabdo ekonomikos augimą, nes įmonėms sukuriama netikrumas, lėtinami procesai ir atsiranda papildomų išlaidų²⁰.

Pranešėjų apsauga taip pat padės užtikrinti vienodas veiklos sąlygas, kurios yra reikalingos tam, kad tinkamai veiktų bendroji rinka ir kad įmonės galėtų veikti sveikoje ir konkurencingoje aplinkoje. Nustatius griežtas pranešėjų apsaugos taisykles gali padidėti įmonių gebėjimai iš anksto atskleisti ir pasmerkti neteisėtą veiklą ir užkirsti kelią tolesnei ekonominei žalai ir žalai reputacijai.

Vidaus informacija yra labai svarbi siekiant atskleisti Sąjungos konkurencijos teisės aktų, įskaitant valstybės pagalbos taisykles, pažeidimus. Ji būtų naudojama siekiant apsaugoti veiksmingą rinkų veikimą Sąjungoje, sudaryti vienodas veiklos sąlygas įmonėms ir suteikti naudos vartotojams. Kalbant apie įmonėms taikomas konkurencijos taisykles, pažymėtina, kad pranešėjų apsauga papildys ES atleidimo nuo baudų ir jų sumažinimo politiką, pagal kurią kartelyje dalyvaujančioms įmonėms, kurios pačios praneša ir perduoda įrodymus, suteikiamas visiškas imunitetas nuo baudų arba sumažinamos joms taikomos baudos. Ši politika 2017 m. buvo sustiprinta: i) pateiktas pasiūlymas dėl direktyvos, kuria nacionalinėms konkurencijos institucijoms suteikiami didesni įgaliojimai, kad jos galėtų veiksmingiau taikyti teisę, ir kurioje numatyta tam tikros formos pirmos įmonės, bendradarbiaujančios vykdant tyrimus, darbuotojų apsauga²¹, ir ii) sukurta internetinė priemonė, kuri gali būti naudojama teikiant Komisijai anoniminius perspėjimus apie antimonopolinės teisės pažeidimus²². Pranešant apie valstybės pagalbos taisyklių pažeidimus sumažinama konkurenciją bendrojoje rinkoje iškraipančių subsidijų rizika. Pranešėjai visų pirma gali atlikti svarbų vaidmenį pranešant apie neteisėtai suteiktą pagalbą ir informuojant apie atvejus, kai pagalba netinkamai naudojama nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis.

Didinant įmonių skaidrumą, socialinę atsakomybę ir finansinius bei nefinansinius veiklos rezultatus, pranešėjų apsauga gali papildyti priemones, kuriomis siekiama didesnio įmonių skaidrumo sprendžiant socialinius ir su aplinka susijusius klausimus²³, ir prisidėti prie Komisijos tikslo sukurti visa apimančią ir visapusišką ES tvarių finansų strategiją, kaip nurodyta jos veiksmų plane siekiant žalesnės ir švaresnės ekonomikos²⁴.

Veiksminga pranešėjų apsauga gali padėti įgyvendinti Komisijos darbotvarkę, kuria siekiama užtikrinti sąžiningesnę apmokestinimą ES, kaip nustatyta komunikate, priimtame reaguojant į Panamos dokumentų skandalą²⁵. Pranešėjai gali atlikti svarbų vaidmenį padėdami valdžios

²⁰ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_en.pdf.

²¹ 2017 m. kovo 22 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria siekiama valstybių narių konkurencijos institucijoms suteikti įgaliojimus, kad jos būtų veiksmingesnės vykdymo užtikrinimo institucijos ir užtikrintų tinkamą vidaus rinkos veikimą, COM(2017) 142 *final* – 2017/0063 (COD).

²² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-591_lt.htm.

²³ 2013 m. birželio 26 d. Direktyva 2013/34/ES dėl tam tikrų rūšių įmonių metinių finansinių ataskaitų, konsoliduotųjų finansinių ataskaitų ir susijusių pranešimų (OL L 182, p. 19) ir Komisijos komunikatas „Nefinansinių ataskaitų teikimo gairės“ (2017/C 215/01).

²⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52018DC0097>.

²⁵ 2016 m. liepos 5 d. Komunikatas dėl papildomų priemonių siekiant didesnio skaidrumo ir ryžtingesnės kovos su mokesčių slėpimu ir vengimu, COM(2016) 451.

institucijoms nustatyti mokesčių schemas, kurios prilygsta mokesčių slėpimui ar vengimui ir dėl kurių atsiranda nesąžininga mokesčių konkurencija, o valstybės narės ir visas ES biudžetas praranda mokesčių pajamas. Tai papildo ankstesnes ES iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti skaidrumą įvairiose politikos srityse ir keistis informacija apie mokesčius, pvz.: i) naujas taisykles dėl sprendimų dėl mokesčių²⁶, ii) pasiūlymą, pagal kurį reikalaujama, kad mokesčių tarpininkai, pvz., mokesčių konsultantai, buhalteriai, bankai ir advokatai, atskleistų mokesčių planavimo schemas mokesčių administratoriams²⁷, ir iii) naujas taisykles, pagal kurias reikalaujama, kad didelės tarptautinės bendrovės pateiktų mokesčių administratoriams informaciją apie pelno gavimo ir mokesčių sumokėjimo vietą²⁸. Tai taip pat papildo: i) siūlomą kovos su pinigų plovimu taisyklių sugriežtinimą, užtikrinant, kad mokesčių institucijos galėtų susipažinti su svarbia informacija, leidžiančia joms uždrausti mokesčių slėpimą ir vengimą lengvatinio apmokestinimo fonduose²⁹, ir ii) platesnio pobūdžio pastangas, kuriomis siekiama sukurti sąžiningesnę įmonių mokesčių aplinką ES³⁰.

Griežta pranešėjų apsauga tokiose srityse kaip produktų sauga, visuomenės sveikata ir vartotojų apsauga, transporto sauga, aplinkos apsauga, branduolinė sauga, maisto ir pašarų sauga, gyvūnų sveikata ir gerovė, privatumo ir asmens duomenų apsauga ir tinklų bei informacinių sistemų saugumas prisidės prie veiksmingo įvairių tolesnių politikos sričių, turinčių tiesioginį poveikį bendrosios rinkos sukūrimui ir kasdieniam visų europiečių gyvenimui ir gerovei, įgyvendinimo.

Žmonių, kurie praneša apie ES taisyklių pažeidimus savo darbo aplinkoje, bendra aukšto lygio apsauga prisidės prie didesnės darbuotojų apsaugos, įskaitant darbuotojų saugą ir sveikatą, laikantis Komisijos tikslų, kurių ji visų pirma siekia per Europos socialinių teisių ramstį³¹. Apsauga bus taikoma visiems asmenims, kuriems kyla keršto darbe rizika tais atvejais, kai jie praneša apie pažeidimus, įskaitant darbuotojus, savarankiškai dirbančius asmenis, laisvai samdomus asmenis, rangovus ir tiekėjus, taip pat savanorius ir neatlygintinus stažuotojus. Taip pat bus užtikrinama tarpvalstybiniu lygmeniu veikiančių pranešėjų apsauga, kai jie dėl dabartinių nacionalinių taisyklių skirtumų gali susidurti su rizika, kad bus pamiršti, ir sulaukti keršto už tai, kad siekė apsaugoti viešąjį interesą.

²⁶ 2015 m. gruodžio 8 d. Tarybos direktyva (ES) 2015/2376, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2011/16/ES nuostatos, susijusios su privalomais automatiniais apmokestinimo srities informacijos mainais (OL L 332/1).

²⁷ Direktyvos, kuria dėl privalomų automatinio apmokestinimo srities informacijos, susijusios su praneštiniais tarpvalstybiniais susitarimais, mainų iš dalies keičiama Direktyva 2011/16/ES, pasiūlymas, COM(2017) 335 *final*.

2017/0138 (CNS), dėl kurios politinis sutarimas pasiektas 2018 m. kovo 13 d.

²⁸ 2016 m. balandžio 12 d. Direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2013/34/ES nuostatos dėl tam tikrų įmonių ir filialų pelno mokesčio informacijos atskleidimo, pasiūlymas, COM/2016/0198 *final* – 2016/0107 (COD).

²⁹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiančios Direktyvą 2009/101/EB, pasiūlymas, COM(2016) 450 *final* 2016/0208 (COD).

³⁰ 2016 m. liepos 12 d. Tarybos direktyva (ES) 2016/1164, kuria nustatomos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančia vidaus rinkos veikimą, taisyklės (su pakeitimais). Direktyvos dėl bendros konsoliduotosios pelno mokesčio bazės pasiūlymas, COM/2016/0683 *final* – 2016/0336; Direktyvos dėl bendros pelno mokesčio bazės pasiūlymas, COM/2016/0685 *final* – 2016/0337.

³¹ Visų pirma 5 principas (sąžiningos darbo sąlygos) ir 7b principas (apsauga atleidimų atveju) https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en.

Jei bus sukurti veiksmingi informavimo apie pažeidimus kanalai ir potencialūs pranešėjai bus tikri, kad pranešti apie pažeidimus yra saugu ir priimtina, tai turėtų būti naudinga darbo vietos kultūrai apskritai. Pranešėjų apsaugos taisyklės galėtų lygiagrečiai su dabartinėmis ES taisyklėmis: i) dėl vienodo požiūrio, kuriomis apsaugoma nuo viktimizacijos reaguojant į skundą arba bylą, kuria siekiama užtikrinti atitiktį šiam principui³², ir ii) dėl apsaugos nuo priekabiavimo ir dėl darbuotojų saugos ir sveikatos³³ tais atvejais, kai darbuotojai turi teisę kreiptis į kompetentingas nacionalines valdžios institucijas, jeigu mano, kad priemonės, kurių buvo imtasi, yra netinkamos siekiant užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą, ir už tai jie negali atsidurti nepalankesnėje padėtyje.

3. Veiksmingos pranešėjų apsaugos Europos Sąjungoje sistema

Komisijos pasiūlyme dėl direktyvos nustatyti minimalūs pranešėjų apsaugos standartai, galiojantys tose srityse, kuriose yra aiškus ES aspektas ir kuriose vykdymo užtikrinimo poveikis yra stipriausias. Veiksminga pranešėjų apsauga yra reikalinga siekiant pagerinti Sąjungos teisės aktų vykdymą srityse, kuriose:

- ES teisės aktų pažeidimai gali padaryti didelę žalą viešajam interesui;
- nustatytas poreikis stiprinti vykdymo užtikrinimą ir
- pranešėjai turi išskirtinę galimybę atskleisti informaciją apie pažeidimus.

Todėl pasiūlyme daugiausia dėmesio skiriama pranešėjų pranešimams apie neteisėtą veiklą arba Sąjungos teisės aktų pažeidimus šiose srityse: i) viešųjų pirkimų, ii) finansinių paslaugų, pinigų plovimo prevencijos ir kovos su teroristų finansavimu, iii) produktų saugos, iv) transporto saugos, v) aplinkos apsaugos, vi) branduolinės saugos, vii) maisto ir pašarų saugos, gyvūnų sveikatos ir gerovės, viii) visuomenės sveikatos, ix) vartotojų apsaugos, x) privatumo ir asmens duomenų apsaugos bei tinklų ir informacinių sistemų saugumo. Jis taip pat taikomas pažeidimams, susijusiems su Sąjungos konkurencijos taisyklėmis, pažeidimams, darantiems žalą ES finansiniams interesams, ir, atsižvelgiant į jų neigiamą poveikį tinkamam vidaus rinkos veikimui, įmonių mokestinių taisyklių pažeidimams arba susitarimams, kuriais siekiama įgyti mokestinį pranašumą, kuris kenkia taikytinų įmonių mokesčių teisės aktų dalykui arba tikslui.

Siekdama užtikrinti, kad direktyvos taikymo sritis išliktų aktuali, Komisija ypatingą dėmesį skirs galimam poreikiui bet kuriame būsime Sąjungos teisės akte, kuriam pranešėjų apsauga yra svarbi ir gali prisidėti prie veiksmingesnio vykdymo užtikrinimo, jos taikymo sritį išplėsti įtraukiant kitas sritis arba kitus Sąjungos teisės aktus. Į tai taip pat bus atsižvelgta Komisijai teikiant direktyvos įgyvendinimo ataskaitas.

³² 2006 m. liepos 5 d. Direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija); 2004 m. gruodžio 13 d. Direktyva 2004/113/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo; 2000 m. lapkričio 27 d. Direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus; 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės.

³³ 1989 m. birželio 12 d. Direktyva 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo (OL L 183, 1989 6 29, p. 1). Atskiri pagrindų susitarimai, kuriuos Europos socialiniai partneriai pasirašė 2007 m. balandžio 26 d. (dėl priekabiavimo ir smurto darbe) ir 2004 m. spalio 8 d. (dėl su darbu susijusio streso).

Siūlomoje direktyvoje nustatytais minimaliais standartais siekiama užtikrinti nuoseklią aukštą pranešėjų apsaugą visoje ES. Šiais standartais siekiama užtikrinti, kad:

- potencialūs pranešėjai galėtų naudotis aiškiais pranešimo kanalais, kuriais jie informaciją apie pažeidimus galėtų teikti viduje (organizacijoje) ir išorėje (išorės institucijai);
- tais atvejais, kai tokie kanalai neprieinami arba negalima pagrįstai tikėtis, kad jie tinkamai veiks, potencialūs pranešėjai galėtų informaciją atskleisti viešai;
- kompetentingos institucijos būtų įpareigosos kruopščiai imtis veiksmų dėl gautų pranešimų ir teikti pranešėjams grįžtamąją informaciją;
- įvairių formų kerštas būtų uždraustas ir už jį būtų baudžiama;
- jeigu pranešėjai vis dėlto sulaukia keršto, jie turėtų galimybę lengvai nemokamai konsultuotis, galėtų pasinaudoti tinkamomis teisių gynimo priemonėmis, pvz., laikinosiomis apsaugos priemonėmis, skirtomis sustabdyti vykdomą kerštą, kaip antai priekabiavimą darbo vietoje, arba užkirsti kelią atleidimui iš darbo, kol nesibaigė potencialiai užsitęsęs teismo procesas; prievolės įrodyti perkėlimas, kad veiksmų prieš pranešėjų besiidomantis asmuo turėtų pats įrodyti, kad jis nekerštauja dėl informavimo apie pažeidimą veiksmo.

Šiais minimaliais standartais taip pat nustatomos ir apsaugos priemonės, kuriomis:

- užtikrinama atsakingo informavimo apie pažeidimus, kuriuo iš tikrųjų siekiama apsaugoti viešąjį interesą, apsauga;
- aktyviai atgrasoma nuo melagingo informavimo apie pažeidimus ir užkertamas kelias nepagrįstai žalai reputacijai;
- visapusiškai gerbiama su pranešimais susijusių asmenų teisės į gynybą.

Visų pirma:

- pranešėjai atitinka apsaugos reikalavimus, jeigu jie turėjo pagrįstą prielaidą manyti, kad pateikta informacija pranešimo pateikimo metu buvo teisinga;
- paprastai reikalaujama, kad pranešėjai pirmiausia naudotų vidaus kanalus; jeigu šie kanalai neveikia arba galima pagrįstai numanyti, kad jie veiks, pvz., tais atvejais, kai vidaus kanalų naudojimas gali pakenkti kompetentingų institucijų tyrimo veiksmams, jie gali teikti pranešimą šioms institucijoms, o paskui visuomenei / žiniasklaidai, jeigu nesiimama jokių tinkamų veiksmų, arba tam tikromis aplinkybėmis, pvz., kai kyla neišvengiamas arba akivaizdus pavojus viešajam interesui;
- valstybės narės turi numatyti proporcingas sankcijas, kad atgrasytų nuo apgaulingų ar piktnaudžiaujamų pranešimų ar informacijos atskleidimo;
- su pranešimais apie pažeidimus susijusiems asmenims be išlygų taikoma nekaltumo prezumpcija, jiems suteikiama teisė į veiksmingą ir teisingą bylos nagrinėjimą ir teisė į gynybą.

Papildomos ir kitos ES lygmens priemonės

Be siūlomoje direktyvoje nustatytų minimalių standartų, Komisija veiksmingą pranešėjų apsaugą remia kitomis priemonėmis.

Vykdydama savo veiklą, susijusią su žurnalistų ir žiniasklaidos laisvės gynimu, ir remdamasi Europos Parlamento iniciatyva, Komisija dabar bendrai finansuoja Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centro įgyvendinamus projektus. Įgyvendinant projektus numatyta teikti

praktinę ir teisinę pagalbą žurnalistams, kuriems kyla grėsmė, ir surengti žurnalistams skirtus mokymus apie savigyną skaitmeninėje erdvėje. Nuo 2018 m. vasario mėn. jie apima finansavimo schemą, skirtą tarpvalstybinius tyrimus atliekantiems žurnalistams³⁴. Komisija taip pat finansuoja žiniasklaidos pliuralizmo observatoriją, t. y. projektą, kurio įgyvendinimo metu, naudojant tokius rodiklius kaip žodžio laisvės apsauga, žurnalistikos standartai ir žurnalistų apsauga, matuojama žiniasklaidos pliuralizmui Europos Sąjungoje kylanti rizika³⁵.

Įgyvendindama savo dalijimosi patirtimi kovojant su korupcija programą³⁶, Komisija taip pat lengvina keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais visoje ES ir finansuoja projektus, kuriais pranešėjams sudaromos sąlygos pasinaudoti geresnės kokybės informacija apie jų teises ir pareigas, susipažinti su saugiais ir patikimais pranešimo apie pažeidimus kanalais ir gauti tinkamą organizacinę paramą. Pavyzdžiui, vieno iš dabartinio pagal priemonę „Vidaus saugumo fondas – policija“ rengiamo kvietimo teikti pasiūlymus prioritetų, susijusių su korupcijos prevencija, tikslas – skatinti pilietinės priežiūros priemones ir tiriamąją žurnalistiką ir padėti pranešėjams jiems teikiant techninę ir teisinę pagalbą³⁷. Komisija valstybių narių pastangas kovoti su korupcija, įskaitant pranešėjų apsaugą, taip pat toliau stebės per Europos semestrą.

Įgyvendindama savo veiksmingo ES taisyklių vykdymo užtikrinimo strategiją³⁸, Komisija mano, kad Europos ombudsmenų tinklas atlieka svarbų vaidmenį. Šį tinklą, kuriame kartu veikia nacionaliniai ir regioniniai ombudsmenai ir kurio tikslas – skatinti gerą administravimą nacionaliniu lygmeniu taikant ES teisę, koordinuoja Europos ombudsmenas. Šio tinklo nariai pagal savo kompetenciją galėtų nagrinėti skundus, susijusius su netinkamo administravimo atvejais, kai nesiimama veiksmų dėl pranešėjų pranešimų, t. y. tais atvejais, kai dėl pranešėjų pateiktų pranešimų neatliekamas tinkamas tyrimas ir nesiimama tolesnių veiksmų nacionaliniu lygmeniu. Europos ombudsmenas galėtų parengti ataskaitą apie informaciją, kurią tinklo nariai gali jam teikti nurodydami veiklą ir tyrimus, susijusius su pranešėjų apsauga, ir nusiųsti šią ataskaitą Komisijai ir Parlamentui.

Komisija taip pat teiks paramą valstybėms narėms perkelti direktyvą į nacionalinę teisę, kad būtų užtikrintas kuo didesnis nuoseklumas. Komisija rengs dvišalius susitikimus su valstybių narių institucijomis, kad aptartų nacionaliniu lygmeniu kylančius klausimus, ir sukurs platformą, kurioje valstybės narės galės keistis informacija apie perkėlimą į nacionalinę teisę ir dalytis patirtimi bei žiniomis.

4. Valstybių narių priemonės

Siekiant visapusiškos pranešėjų apsaugos valstybėse narėse

³⁴ Remiantis Parlamento parengiamaisiais veiksmais tarpvalstybinės tiriamosios žurnalistikos srityje, Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centrui buvo skirta 1 mln. EUR šiai veiklai vykdyti. Projektas pradėtas 2018 m. vasario 1 d.

³⁵ <http://cmpf.eu.europa.eu/media-pluralism-monitor/>.

³⁶ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/experience-sharing-programme/index_en.htm.

³⁷ <https://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/isfp/topics/isfp-2017-ag-corrupt.html>.

³⁸ Pirmiau minėtas komunikatas „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“.

Pranešėjų apsauga sukuriama pridėtinė vertė, kiek tai susiję su geresniu ES teisės aktų vykdymo užtikrinimu tam tikrose srityse, tačiau jos nauda apsaugant viešąjį interesą yra platesnė ir apima daugiau nei ES teisės sritis. Būtent todėl dauguma valstybių narių nustatė nacionalines pranešėjų apsaugos sistemas. Veiksmingam ir visapusiškam požiūriui į pranešėjų apsaugą būtinas teisinis tikrumas ir nuoseklus požiūris į, pvz., kovą su sukčiavimu, korupcija ir kita neteisėta veikla, darančia poveikį valstybių biudžetams, įskaitant nacionalinius fondus. Prieš priimant siūlomą direktyvą, Komisija ragina valstybes nares taikyti pirmiau minėtoje Europos Tarybos rekomendacijoje įtvirtintus principus ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, susijusią su teise į žodžio laisvę. Šiuos principus, kartu su siūlomoje direktyvoje nustatytais principais, valstybės narės, kurios ketina iš esmės užtikrinti veiksmingą pranešėjų apsaugą ne tik pasiūlyme nurodytose srityse, gali naudoti kaip bendrą sistemą.

Išsamios ir nuoseklios nacionalinės pranešėjų apsaugos taisyklės yra naudingos dėl kelių priežasčių:

- jos skatina atskaitomybę, skaidrumą ir gerą valdymą, taip pat padeda kovoti su korupcija;
- jos padeda gerinti investicijų aplinką ir didina pasitikėjimą valdžios institucijomis;
- jos suteikia piliečiams būtiną aiškumą ir teisinį tikrumą dėl teikiamos apsaugos, o potencialiems pranešėjams suteikia pasitikėjimo ir paskatina juos prabilti.

Informuotumo didinimas

Iš nacionaliniu lygmeniu įgytos patirties ir turimų įrodymų matyti, kad taisyklėmis, kuriomis reglamentuojama pranešėjų apsauga, taip pat reikia veiksmingai didinti informuotumą. Komisija ragina valstybes nares ne tik priimti siūlomą direktyvą, bet ir apsvarstyti galimybę taikyti papildomas, taip pat ir praktines, priemones, pvz., didinti informuotumą ir informuoti plačiąją visuomenę. Taip būtų siekiama:

- skatinti teigiamą požiūrį į pranešėjus kaip į asmenis, kurie, paskatinti lojalumo savo organizacijai ir visuomenei, veikia visuomenės labui, ir
- teikti bendro pobūdžio informaciją apie esamus informacijos apie pažeidimus teikimo kanalus ir apsaugą³⁹.

Veiksmingą pranešėjų apsaugą vietoje taip pat gali padidinti tikslingesnės, specialiai pritaikytos priemonės. Galima remtis dabartiniais galiojančiais tarptautiniais standartais ir rekomendacijomis⁴⁰, taip pat priemonėmis, kurių imamasi įvairiomis nacionalinėmis aplinkybėmis.

⁴⁰ Pavyzdžiui, be Europos Tarybos rekomendacijos dėl pranešėjų apsaugos, galima remtis EBPO (2016 m.) ataskaita dėl įsipareigojimo užtikrinti veiksmingą pranešėjų apsaugą (<http://www.oecd.org/corporate/committing-to-effective-whistleblower-protection-9789264252639-en.htm>), JT orientacinėmis rekomendacijomis dėl gerosios patirties, susijusios su pranešimus teikiančių asmenų apsauga (https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2015/15-04741_Person_Guide_eBook.pdf); G 20 geriausios praktikos ir orientacinių teisėkūros principų, susijusių su pranešėjų apsauga, vadovu (<https://www.oecd.org/g20/topics/anti-corruption/publicationsdocuments/2/>); organizacijos „Transparency International“ parengtais tarptautiniais principais dėl su pranešėjais susijusių teisės aktų (2013 m.), 2003 m. EBPO rekomendacija dėl interesų konfliktų valdymo viešojoje tarnyboje gairių (<http://www.oecd.org/development/governance-development/33967052.pdf>) ir Geriausios praktikos, susijusios su informavimo apie pažeidimus srities teisės aktais, vadovu (2018 m.).

Su darbo aplinka susijusios gairės

Valstybinių ir privačių organizacijų darbuotojams ir visų kitų kategorijų asmenims, kurie dirbdami susiduria su tokiomis organizacijomis, reikalinga suprantama informacija apie taisykles, kad jie galėtų suprasti jų prasmę ir praktinę reikšmę⁴¹. Teisinį tikrumą potencialiems pranešėjams taip pat gali padidinti viešas ir lengvai prieinamas institucijų sąrašas, kuriame nurodoma, kuri institucija yra tinkamiausia nagrinėti konkretų klausimą atsižvelgiant į jos vaidmenį ir įgaliojimus⁴².

Valstybinių ir privačių organizacijų darbdaviams skirtos rekomendacijos gali padėti jiems suprasti savo teises ir pareigas nustatant ir taikant pranešimo procedūras, tvarkant ir tiriant pranešimus, taip pat užkertant kelią kerštavimui ir jį šalinant⁴³.

Net jeigu galioja teisės aktai, politikos nuostatos ir rekomendacijos, potencialiems pranešėjams gali kilti klausimų dėl to, kaip jie taikomi jų konkrečiu atveju. Konsultavimo ir pagalbos paslaugas pranešėjams gali teikti (galbūt nemokamai arba kaip viešą paramą) nepriklausomos valdžios institucijos⁴⁴ arba pilietinė visuomenė⁴⁵ ir profesinės sąjungos.

Pagalba įmonėms, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms

Rekomendacijos verslui ir pramonei gali padėti įsitikinti, kad pranešimai apie pažeidimus gali būti ekonomiškai naudingi, nes padeda išvengti žalos reputacijai ir veiklos efektyvumui ir ją šalinti. Gerosios patirties kodeksai gali padėti organizacijose įtvirtinti nuoseklų geriausios praktikos lygį ir padėti įmonėms sukurti prie organizacijos dydžio pritaikytą informavimo apie pažeidimus politiką⁴⁶. Tokius kodeksus tarptautiniu⁴⁷ ir nacionaliniu lygmenimis yra parengę privatūs⁴⁸ ir vieši subjektai⁴⁹.

(<https://www.transparency.org/whatwedo/publication/>).

[international principles for whistleblower legislation](#).

⁴¹ Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės vyriausybės informavimo apie pažeidimus rekomendacijos darbuotojams (<https://www.gov.uk/whistleblowing>); Airijos 1990 m. Įstatymas dėl darbo santykių (angl. *Industrial Relations Act 1990*) (2014 m. Pranešėjų apsaugos įstatymo praktikos kodeksas (angl. *Code of Practice on Protected Disclosures Act 2014*)), skirtas darbdaviams, darbuotojams ir jų atstovams (<http://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/si/464/made/en/print>).

⁴² Pavyzdžiui, „Informavimas apie pažeidimus: nustatytų asmenų ir įstaigų sąrašas“ (angl. *Whistleblowing: list of prescribed people and bodies*) Jungtinėje Karalystėje (<https://www.gov.uk/whistleblowing>).

⁴³ Pavyzdžiui, minėtas 2014 m. Airijos pranešėjų apsaugos įstatymo praktikos kodeksas ir Jungtinės Karalystės vyriausybės informavimo apie pažeidimus rekomendacijos ir darbdavių praktikos kodeksas (<https://www.gov.uk/whistleblowing>).

⁴⁴ Pavyzdžiui, „Défenseur des Droits“ Prancūzijoje arba Pranešėjų institucija Nyderlanduose.

⁴⁵ Pavyzdžiui, informavimo apie pažeidimus labdaros fondas „Public Concern at Work“ (Jungtinė Karalystė) ir organizacija „Transparency International“, turinti advokatų ir teisinių konsultacijų centrus visame pasaulyje.

⁴⁶ Pavyzdžiui, Prancūzijos įmonių konfederacijos MEDEF parengtas MVĮ skirtas praktinis vadovas, kaip įvykdyti įsipareigojimus pagal Prancūzijos teisės aktus, kuriais reglamentuojama pranešėjų apsauga, įskaitant vidinių pranešimų teikimo kanalų įdiegimą (<http://www.medef.com/uploads/media/node/0001/13/7365147ef346ac642e4b03566a9b94306eee839f.pdf>).

⁴⁷ Pavyzdžiui, kovos su korupcija etikos ir atitikties vadovas įmonėms, kurį parengė EBPO, UNODC ir Pasaulio bankas (2013 m.) (<http://www.oecd.org/corruption/Anti-CorruptionEthicsComplianceHandbook.pdf>); Tarptautinių prekybos rūmų rekomendacijos dėl informavimo apie pažeidimus (2008 m.) (<https://iccwbo.org/publication/icc-guidelines-on-whistleblowing/>) ir EBPO gairės tarptautinėms bendrovėms (2011 m.) (<https://www.oecd.org/daf/inv/mne/oecdguidelinesformultinationalenterprises.htm>).

⁴⁸ Pavyzdžiui, labdaros fondo „Public Concern at Work“ bendradarbiaujant su Britų standartų institutu parengtas informavimo apie pažeidimus taisyklių praktikos kodeksas (2008 m.)

Pranešimų teikimo kanalus diegiančioms ir (arba) valdančioms MVĮ šiuo tikslu gali pririnkti finansinės, techninės ar kitos praktinės pagalbos. Valstybės narės, pvz., galėtų paskirti įstaigą, kuriai būtų pavesta tokioms įmonėms suteikti pranešimų teikimo kanalus⁵⁰. MVĮ taip pat gali būti skatinamos sutelkti savo išteklius, kad dalytųsi (išorės) konfidencialiais konsultantais ir tyrimo pajėgumais. Darbdavių organizacijos ir profesinės sąjungos, konkrečių sektorių asociacijos, skėtinės ir profesinės organizacijos taip pat gali būti raginamos prisidėti – prisiimti ir centralizuoti vaidmenį parūpinant patikimų asmenų ir (arba) teisės ekspertų, kurie teiktų konsultacijas, priimtų pranešimus ir net atliktų tyrimus.

Nacionalinių valdžios institucijų darbuotojams skirtos rekomendacijos

Rekomendacijos taip pat gali būti naudingos nacionalinių valdžios institucijų, priimančių ir tvarkančių pranešėjų teikiamą informaciją, darbuotojams. Tokioms institucijoms gali priklausyti tiek mokesčių institucijos, tiek aplinkos apsaugos ir maisto saugos srityje veikiančios reguliavimo agentūros. Rekomendacijos gali padėti šioms institucijoms suprasti savo vaidmenį ir pareigas konkrečiose jų veiklos srityse, taip pat susipažinti ne tik su teisės aktais, bet ir gerąja praktika⁵¹.

Mokymas

Akivaizdu, kad kompetentingose institucijose, kurios priima ir nagrinėja pranešimus, dirbantiems paskirtiems darbuotojams reikalingas tinkamas mokymas⁵². Be to, valstybės pareigūnams gali būti apskritai naudingi mokymai sąžiningumo standartų tema įvadinio mokymo ir mokymo darbo vietoje metu⁵³. Privačiam sektoriui skirtose rekomendacijose taip pat galėtų būti nustatyti minimalūs organizacijoms taikomi mokymo standartai, o darbdaviams nustatoma pareiga tinkamai skatinti darbuotojus laikytis šios politikos⁵⁴. Teisėjų ir teisės specialistų mokymas gali būti ypač svarbus siekiant užtikrinti veiksmingą teisės aktų įgyvendinimą.

5. Išvada

([https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-386-5339?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-386-5339?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1)).

⁴⁹ Pavyzdžiui, praktinis vadovas, susijęs su profesiniu sąžiningumu, kurį parengė Nyderlandų pranešėjų institucija, konkrečiau „Pranešimo procedūra“ ir „Etinės kultūros link“ (<https://huisvoorklokkenluiders.nl/whistleblowers-authority-huis-voor-klokkenluiders-english/>), ir Jungtinės Karalystės parengtos [pirmiau minėtos informavimo apie pažeidimus rekomendacijos ir darbdavių praktikos kodeksas](#).

⁵⁰ Pirmiau minėtos 2014 m. Europos Tarybos rekomendacijos dėl pranešėjų apsaugos 62 dalis.

⁵¹ Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės [Rekomendacijos į sąrašą įtrauktiems asmenims](#) ir Airijos [Rekomendacijos, kuriomis siekiama padėti viešosioms įstaigoms atlikti savo funkcijas](#).

⁵² Airija sudarė galimybes viešosioms įstaigoms dalyvauti mokymuose pranešėjų apsaugos tema (<https://irl.eu-supply.com/app/rfq/publicpurchase.asp?PID=112518>).

⁵³ Žr. EBPO rekomendaciją dėl visuomeninio sąžiningumo (2017 m.) (<http://www.oecd.org/gov/ethics/Recommendation-Public-Integrity.pdf>).

⁵⁴ Žr. organizacijos „Transparency International“ rekomendaciją, pateiktą pirmiau minėtame 2018 m. Geriausios praktikos, susijusios su informavimo apie pažeidimus srities teisės aktais, vadove.

Patikima pranešėjų apsauga praturtintų ES priemonių rinkinį, kuriuo siekiama stiprinti tinkamą ES teisės taikymą ir laikytis skaidrumo, gero valdymo, atskaitomybės ir žodžio laisvės vertybių ir teisių, kuriomis grindžiama ES.

Komisija siūlo **subalansuotą ES lygmens priemonių rinkinį**, galiojantį konkrečiose srityse, kuriose yra aiškus ES aspektas ir kuriose vykdymo užtikrinimo poveikis yra stipriausias, pranešėjų pranešimai nėra dažni, o neatskleisti ES teisės aktų pažeidimai gali padaryti didelę žalą viešajam interesui. Subalansuotas požiūris taip pat užtikrinamas atsižvelgiant į nacionalinėms institucijoms ir įmonėms, visų pirma mažosioms ir labai mažoms įmonėms, tenkančios naštos ribojimą. Galiausiai siūloma direktyva užtikrinama pusiausvyra tarp poreikio apsaugoti pranešėjus ir su pranešimais susijusius asmenis, kad būtų išvengta piktnaudžiavimo.

Pranešėjų apsaugos ES lygmeniu taisyklių nustatymas padėtų apsaugoti Sąjungos finansinius interesus ir užtikrinti vienodas veiklos sąlygas, kurios yra reikalingos tam, kad tinkamai veiktų bendroji rinka ir kad įmonės veiktų sąžiningoje konkurencingoje aplinkoje.

Nors ES lygmeniu, laikantis subsidarumo principo, siūlomoje direktyvoje nustatytos pranešėjų apsaugos priemonės, kurios yra orientuotos į Sąjungos teisės aktų vykdymo užtikrinimą konkrečiose srityse, Komisija ragina valstybes nares perkeltiant direktyvą į nacionalinę teisę įvertinti galimybę išplėsti jos taikymo sritį įtraukiant kitas sritis ir, bendriau tariant, nacionaliniu lygmeniu užtikrinti visapusišką ir nuoseklią sistemą.

Tam, kad būtų pripažįstama, jog pranešėjai atlieka reikšmingą vaidmenį užkertant kelią neteisėtam elgesiui, kuris kenkia viešajam interesui, ir su juo kovojant, taip pat tam, kad visoje ES būtų užtikrinta tinkama pranešėjų apsauga, būtinas visapusiškas požiūris. Pranešėjų apsauga verta visapusiško visų ES institucijų, valstybių narių ir suinteresuotųjų subjektų įsipareigojimo ir bendrų pastangų.